DODATEK NAUKOWY »PO PROSTU«

S. W. KAFTANOW

J. W. Stalin a przygotowanie kadr radzieckiej inteligencji

3

WARSZAWA • 1950

Z uczuciem głębokiej miłości i oddania swemu wielkiemu wodzowi obchodziły narody Związku Radzieckiego dzień siedemdziesiątej rocznicy urodzin Józefa Wisarionowicza Stalina.

Cała działalność Józefa Wisarionowicza Stalina jest dla nas wzorem połączenia wyjątkowej potęgi teoretycznej z olbrzymim praktycznym doświadczeniem walki rewolucyjnej i wybitnymi umiejętnościami konkretnego kierownictwa organizacyjnego. ...„Praca tow. Stalina — czytamy w jego „Krótkiej biografii" — jest niezwykle wielostronna, jego energia — zaiste zdumiewająca. Zakres zagadnień interesujących Stalina jest niezmiernie rozległy: najbardziej skomplikowane zagadnienia teorii marksizmu - leninizmu — i podręczniki szkolne dla dzieci, zagadnienia polityki zagranicznej Związku Radzieckiego — i codzienna troska o dobry stan urządzeń miejskich stolicy proletariackiej; stworzenie Wielkiej Północnej Drogi Morskiej — i osuszenie bagien Kołchidy; zagadnienia rozwoju literatury i sztuki radzieckiej — i redagowanie statutu życia kołchozowego; wreszcie rozwiązywanie najbardziej skomplikowanych zagadnień teorii i praktyki sztuki wojennej" 1).

Pośród tych wszystkich zagadnień wybitne miejsce zajmuje zagadnienie kształtowania i wychowania kadr radzieckiej inteligencji, do którego tow. Stalin przywiązuje zawsze szczególną wagę. Stalinowskie wskazania o socjalistycznej inteligencji stanowią teoretyczny fundament, na którym rozwija się i doskonali wyższe nauczanie kraju socjalizmu, na którym opiera się cała praca nad przygotowaniem kadr młodych specjalistów dla wszystkich, różnorodnych dziedzin gospodarki narodowej i kultury. Towarzysz Stalin śledzi nieustannie za wszystkim co jest związane z przygotowaniem specjalistów, wnika we wszystkie szczegóły tej pracy, pokazując na licznych konkretnych przykładach, że nie należy odżegnywać się od drobnych spraw w pracy, „albowiem z małego buduje się wielkie".

Na wszystkim, czym zajmował się i zajmuje towarzysz Stalin, wyciśnięte jest piętno jego geniuszu, piętno głębokiej mądrości jego wskazań.

Szkoły wyższe są tylko jednym z odcinków w systemie przygotowania kadr nowej radzieckiej inteligencji. Jednakże odbijają się w nich niewidziane dotąd przemiany, które charakteryzują epokę stalinowską, tak, jak słońce odbija się w kropli wody. Radziecka szkoła wyższa została stworzona przez towarzysza Stalina, jest przeniknięta duchem wielkich idei stalinowskich.

*

Problem wychowania przez klasę robotniczą własnej inteligencji rozpatrywał towarzysz Stalin zawsze jako część składową podstawowego zagadnienia rewolucji proletariackiej.

Jedna z charakterystycznych cech rewolucji socjalistycznej polega na tym, że w odróżnieniu od rewolucji burżuazyjnej, zaczynającej się zwykle już przy istnieniu mniej lub więcej gotowych form układu kapitalistycznego, rewolucja socjalistyczna rozpoczyna się przy zupełnym lub prawie zupełnym braku gotowych form układu socjalistycznego.

Przed zwycięstwem swojej rewolucji, klasa robotnicza może przygotowywać jedynie kadry bojowników rewolucyjnych, umiejących organizować masy pracujących do usunięcia siłą kapitalistów i obszarników.

„Podstawowe zadanie rewolucji burżuazyjnej polega na tym, aby zagarnąć władzę i dostosować ją do istniejącej już ekonomiki burżuazyjnej, podczas gdy podstawowe zadanie rewolucji proletariackiej polega na tym, aby zdobywszy władzę, zbu-

dować nową socjalistyczną ekonomikę." 2). Oznacza to, że przed klasą robotniczą już następnego dnia po zdobyciu władzy staje ogromnej doniosłości zadanie stworzenia kadr budowniczych nowej ekonomiki, kultury, armii.

Stworzenie własnych kadr inteligencji to jedno z trudniejszych zadań zwycięskiej rewolucji proletariackiej. Nie na darmo, liczni wrogowie rewolucji, oportuniści wszelkiej maści, przedstawiali zadanie to jako przeszkodę nie do przezwyciężenia. Spośród zużytych dogmatów II Międzynarodówki, obliczonych na to, by zabić wiarę proletariatu w zwycięstwo rewolucji, jednym z najbardziej rozpowszechnionych było twierdzenie, że proletariat nie może utrzymać władzy, jeżeli z góry nie przygotował gotowych kadr kierowników administracji i kultury, którzy będą umieli poradzić sobie z rządzeniem krajem. Oportuniści twierdzili: ...„Najpierw należy przygotować sobie te kadry w warunkach kapitalizmu, a potem dopiero brać władzę. Niech i tak będzie, odpowiada Lenin. Ale dlaczego nie można zmienić tej kolejności w ten sposób, aby najpierw wziąć władzę i stworzyć warunki sprzyjające rozwojowi proletariatu, a potem ruszyć naprzód siedmiomilowymi krokami, by podnieść poziom kultury mas pracujących, stworzyć liczne kadry kierowników i administratorów spośród robotników?" 3).

Cała historia tworzenia i rozwoju państwa radzieckiego jest jaskrawym potwierdzeniem słuszności leninowsko-stalinowskich idei o rozwoju kultury i wychowaniu kadr inteligencji.

Na podstawie zdobytej w Wielkiej Rewolucji Październikowej władzy politycznej przez klasę robotniczą, zostały w naszym kraju stworzone warunki dla podniesienia kultury narodu, dla wychowania licznych kadr radzieckiej inteligencji.

W okresie władzy radzieckiej został w naszym kraju urzeczywistniony pod przewodnictwem partii bolszewików, pod kierownictwem towarzysza Stalina, potężny program rewolucji kulturalnej.

Towarzysz Stalin, podsumowując wyniki pracy, dokonanej w okresie władzy radzieckiej w dziedzinie oświaty, mówił: „Wcielenie w życie powszechnego obowiązkowego nauczania początkowego w językach narodów ZSRR, wzrost liczby uczniów i szkół wszystkich stopni, wzrost liczby specjalistów, którzy ukończyli wyższe uczelnie, powstanie i wzmocnienie się nowej radzieckiej inteligencji — oto ogólny obraz podniesienia się kultury narodu". 4).

Towarzysz Stalin zawsze przywiązywał ogromne znaczenie do zagadnienia roli inteligencji w historii rozwoju społecznego, jej miejsca w rewolucyjnym ruchu robotniczym, do zagadnienia wychowania kadr radzieckiej inteligencji.

...„Spośród wszystkich istniejących do tej pory klas panujących — mówił towarzysz Stalin — zupełnie szczególna i niezbyt sprzyjająca jest sytuacja proletariatu, jako klasy panującej. Wszystkie panujące dawniej klasy: — właściciele niewolników, obszarnicy, kapitaliści — były równocześnie klasami bogatymi. Miały one możność kształcenia swych dzieci, wpajania im wiedzy i nawyków niezbędnych do rządzenia. Klasa robotnicza różni się od nich między innymi tym, że jest ona klasą niebogatą, że nie była przed tym w stanie dostarczyć swym dzieciom wiedzy i umiejętności rządzenia i że uzyskała taką możliwość dopiero obecnie, po dojściu do władzy. Na tym, m. in. polega ostrość zagadnienia naszej rewolucji kulturalnej". 5)

Doświadczenie Związku Radzieckiego, — mówi towarzysz Stalin, — wykazało, że kadry kierowników, wyrastających z robotników, rosną przy władzy proletariackiej sto razy szybciej i gruntowniej, niż przy władzy kapitału. Ale taki wzrost może być osiągnięty jedynie w rezultacie słusznej dalekowzrocznej polityki partii bolszewickiej i mądrego kierownictwa jej wodzów.

Partia kierowała się zawsze leninowskim wskazaniem, że dla zbudowania socjalizmu należy wykorzystać całą kulturę: naukę, technikę, sztukę, jaką pozostawił po sobie kapitalizm. „A ta nauka, technika, sztuka — znajduje się w rękach specjalistów i w ich głowach; zmusić naszym masowym naciskiem burżuazyjnych specjalistów, aby nam służyli — to zadanie trudne, ale możliwe; jeśli je wykonamy, zwyciężymy". 6).

Walka o naukę i wiedzę, o wykorzystanie starych specjalistów, stała się od pierwszego dnia po zwycięstwie władzy radzieckiej, — jednym z najostrzejszych odcinków walki klasowej.

„Najbardziej wpływowa i wykwalifikowana część starej inteligencji już podczas pierwszych dni Rewolucji Październikowej oddzieliła się od pozostałej masy inteligencji, wypowiedziała walkę władzy radzieckiej, zaczęła uprawiać sabotaż. Poniosła ona za to zasłużoną karę. Została rozbita i rozproszona przez organy Władzy Radzieckiej. Później większość ludzi ocalałych z tej grupy zwerbowana została przez wrogów naszego kraju w charakterze szkodników, szpiegów: tym samym wykreślili oni siebie z szeregów inteligencji. Druga część starej inteligencji, mniej wykwalifikowana, lecz bardziej liczna, długo jeszcze dreptała w miejscu wyczekując „lepszych czasów", później jednak machnęła widać ręką i postanowiła przystać na służbę do państwa, postanowiła pogodzić się z władzą radziecką. Większa część tej grupy starej inteligencji zdążyła się już zestarzeć i zaczyna ubywać z szeregów. Trzecia część starej

inteligencji, przeważnie jej część szeregowa, która posiadała jeszcze mniej kwalifikacji niż poprzednia, przyłączyła się do ludu i poszła za władzą radziecką. Musiała się ona jeszcze dokształcać i rzeczywiście zaczęła się dokształcać w naszych wyższych uczelniach". 7).

Równocześnie z procesem różnicowania się starej inteligencji, wychowanej w warunkach kapitalizmu i przywykłej służyć bogatym klasom, już od pierwszych dni rewolucji rozwijała się w naszym kraju pod kierownictwem Lenina i Stalina praca nad wykuwaniem kadr nowej inteligencji — spośród robotników i chłopów. Praca ta była prowadzona na ogromną skalę. Towarzysz Stalin scharakteryzował ją jako „burzliwy proces formowania, mobilizacji i skupiania sił nowej inteligencji". 8).

Tow. Stalin dał naukowe, teoretyczne opracowanie zagadnienia tworzenia nowej radzieckiej inteligencji. Opierając się na historycznym doświadczeniu formacji przedsocjalistycznych, tow. Stalin wykazał, że żadna dotąd klasa panująca nie mogła się obejść bez własnej inteligencji. Tym bardziej, nie może się bez niej obejść klasa robotnicza, która powołana jest do urzeczywistnienia przeobrażeń społecznych o światowo historycznym znaczeniu. „Klasa robotnicza — uczy towarzysz Stalin — nie może stać się prawdziwym gospodarzem kraju, jeżeli nie potrafi wydobyć się z nieokrzesania, jeżeli nie potrafi stworzyć własnej inteligencji, jeżeli nie zdobędzie wiedzy i nie potrafi pokierować gospodarką w sposób naukowy". 9).

Zadanie przygotowania kadr radzieckiej inteligencji postawił w tym okresie towarzysz Stalin jako najważniejsze zadanie państwa radzieckiego. „Potrzebne są nam takie siły kierownicze i inżyniersko - techniczne, które zdolne są zrozumieć politykę klasy robotniczej naszego kraju, zdolne są przyswoić sobie tę politykę i gotowe są zrealizować ją sumiennie. A co to znaczy? To znaczy, że kraj nasz wszedł w taką fazę rozwoju, kiedy KLASA ROBOTNICZA MUSI STWORZYĆ SOBIE SWOJĄ WŁASNĄ INTELIGENCJĘ WYTWÓRCZO - TECHNICZNĄ, zdolną do obrony jej interesów produkcji, jako interesów klasy panującej". 10).

Kierując się wskazówkami towarzysza Stalina, partia bolszewicka organizowała masowy pochód pracującej młodzieży na zdobycie wiedzy. „POSIĄŚĆ WIEDZĘ, WYKUĆ NOWE KADRY BOLSZEWIKÓW - SPECJALISTÓW WE WSZYSTKICH GAŁĘZIACH WIEDZY, UCZYĆ SIĘ, UCZYĆ SIĘ, UCZYĆ SIĘ, — JAK NAJWYTRWALEJ"... 11) — takie zadanie postawił towarzysz Stalin przed młodzieżą. Od pomyślnego wykonania tego zadania w dużym stopniu zależny był los budownictwa socjalistycznego, bowiem potrzeba licznych kadr specjalistów w różnych dziedzinach wiedzy wzrastała z każdym krokiem na drodze tworzenia nowego społeczeństwa.

Z inicjatywy towarzysza Stalina KC WKP(b) podjął w latach 1928/29 ważne postanowienia o poszerzeniu i ulepszeniu pracy nad przygotowaniem kadr na wyższych uczelniach. Postanowienia te odegrały ogromną rolę w dziele przygotowania specjalistów dla wszystkich dziedzin narodowej gospodarki i kultury kraju.

Zagadnienie kadr, oddanych masom ludowym, stanęło z jeszcze większą ostrością w okresie, gdy radziecka gospodarka została już w dużym stopniu nasycona przez nową technikę i dla wykorzystania tej techniki trzeba było ludzi, którzy by nad nią panowali i zdolni byli wycisnąć z niej wszystko, co dać była w stanie. W swym przemówieniu na uroczystości promowania Akademików Armii Czerwonej w maju 1935 r., towarzysz Stalin powiedział: „Trzeba nareszcie zrozumieć, że ze wszystkich istniejących na świecie cennych kapitałów, najcenniejszym i najbardziej decydującym kapitałem są ludzie: kadry. Należy zrozumieć, że w naszych obecnych warunkach kadry decydują o wszystkim. Jeśli będziemy mieli dobre i liczne kadry w przemyśle, rolnictwie, transporcie, armii — to kraj nasz będzie niezwyciężony. Jeśli nie będziemy mieli takich kadr, będziemy kuleli na obie nogi". 12).

Ta historyczna mowa towarzysza Stalina miała ogromne znaczenie dla rozwiązania problemu kadr. Znalazła ona szeroki oddźwięk w kraju, stała się potężnym bodźcem rozwoju ruchu stachanowskiego i dalszej uporczywej pracy w wykuwaniu kadr inteligencji dla wszystkich gałęzi gospodarki narodowej.

Dzięki mądrej polityce partii bolszewickiej w latach budownictwa socjalistycznego zmieniło się całkowicie oblicze inteligencji. Setki tysięcy młodych ludzi, wyrosłych z szeregów mas pracujących, ukończyło radzieckie uczelnie wyższe i średnie szkoły zawodowe, włączając się w szeregi inteligencji; jak się wyraził obrazowo towarzysz Stalin, „wlali oni w inteligencję nową krew i ożywili ją po nowemu, po radziecku".

Już w 1936 r. inteligencja radziecka składała się w 80 — 90% z przedstawicieli robotników, chłopów i innych warstw pracujących. 25 listopada 1936 r. towarzysz Stalin dał w referacie „O projekcie Konstytucji ZSRR" klasyczną charakterystykę nowej radzieckiej inteligencji, zrośniętej wszystkimi korzeniami z klasą robotniczą i chłopską, inteligencji, jakiej nie ma w żadnym kraju świata.

Stworzenie nowej, ludowej, socjalistycznej inteligencji było jednym z najważniejszych rezultatów rewolucji kulturalnej w Związku Radzieckim. Rozwiązanie tego trudnego problemu oznaczało równocześnie koniec starych, nie odpowiadających już zmienionym przez warunki, poglądom na inteligencję.

Uogólniając doświadczenie budownictwa socjalistycznego, rozwijając wskazania Lenina i własne tezy o okresie przejściowym od kapitalizmu do socjalizmu, towarzysz Stalin dał nam konsekwentną naukę o socjalistycznej inteligencji. W opracowanej przezeń teorii wyrażona jest cała społeczna, ludowa treść naszej inteligencji, wychowanej przez partię Lenina - Stalina; głębokie oświetlenie znalazło w niej zagadnienie roli inteligencji w społeczeństwie socjalistycznym.

W żadnym ustroju społecznym inteligencja nie spełniała i nie może spełniać takiej roli, jaką spełnia ona w państwie socjalistycznym. W historii państw, nie było i nie mogło być przykładu — by cały rozwój społeczny był budowany na ściśle naukowych podstawach i nauka zajmowała tak zaszczytne miejsce, jakie zajmuje ona w Związku Radzieckim. A to oznacza, że rola, jaką wypełnia inteligencja w naszym kraju, nie może być w żadnej mierze porównywana z tą rolą, jaką spełnia ona w krajach kapitalistycznych, gdzie skazana jest na los subiekta, lokaja klas eksploatatorskich.

Szczególna rola radzieckiej inteligencji wynika stąd jeszcze, że państwo radzieckie wypełnia ważną funkcję politycznego i ideowego wychowawcy narodu; na inteligencję spada więc wielkie zadanie komunistycznego wychowania mas pracujących i podwyższenia poziomu kulturalnego szerokich mas ludowych. Pod przewodnictwem Partii Bolszewików radziecka inteligencja zadanie to wykonuje, — i to zarówno w samym procesie twórczego wysiłku radzieckiego narodu w budownictwie komunizmu, jak i poprzez szeroką sieć szkół, politechnik, wyższych uczelni, kursów.

W samych szkołach i wyższych uczelniach Związku Radzieckiego uczy się ponad 34 mil. ludzi; a jeśli uwzględnić cały rozgałęziony system kursów, kółek, całą szeroką pracę kulturalną i propagandową, jaką prowadzi się wśród ludności — to można śmiało powiedzieć, że cały kraj jest jedną ogromną szkołą — szkołą kształcenia i wychowania ludu, szkołą komunizmu, na czele której stoi wielki nauczyciel i wódz — Towarzysz Stalin.

Stalinowska nauka o socjalistycznej inteligencji jest naukowym fundamentem na którym bolszewicka partia opiera całą swą pracę wśród inteligencji i realizuje zadanie przygotowania nowych kadr.

Ciężkie próby, jakie Związek Radziecki zwycięsko przeszedł w latach Wielkiej Wojny w obronie Ojczyzny i z której wyszedł ze wspaniałym zwycięstwem oraz odpowiedzialne zadania, które stanęły przed krajem w okresie powojennym i które są skutecznie wykonywane przez naród radziecki, świadczą o tym, że kierując się wskazaniami tow. Stalina państwo radzieckie stworzyło liczne zastępy kadr, które rzeczywiście wykazały swą przewagę nad specjalistami krajów kapitalistycznych.

Ofiarną pracę radzieckiej inteligencji w latach wojny ocenił towarzysz Stalin bardzo wysoko w historycznym przemówieniu z okazji 26-tej rocznicy Wielkiej Rewolucji Październikowej: „Nasza inteligencja nie pozostaje w tyle za klasą robotniczą i chłopstwem w dziele pomocy dla frontu. Radziecka inteligencja pracuje ofiarnie dla sprawy obrony naszego kraju, nieprzerwanie pracuje nad udoskonalaniem uzbrojenia Armii Czerwonej, nad udoskonaleniem techniki i organizacji produkcji. Pomaga ona robotnikom i kołchoźnikom w pracy nad rozwojem przemysłu i rolnictwa, posuwając naprzód w ciężkich warunkach wojennych naukę i kulturę radziecką. Przynosi to naszej inteligencji zaszczyt 13).

Rozwiązawszy problem stworzenia własnej inteligencji, Związek Radziecki wzmógł w ogromnym stopniu swą siłę i dzisiaj nie ma już takiego zadania w dziedzinie nauki, techniki, kultury, gospodarki, które by przekraczało siły radzieckiego narodu, rozporządzającego ogromną armią inteligencji, wiernej do końca sprawie Lenina - Stalina. Zawdzięcza to nasz naród swemu wielkiemu wodzowi towarzyszowi Stalinowi, który teoretycznie oświetlił zagadnienie inteligencji i ze zwykłą dlań nieustępliwością, rozmachem i śmiałością wcielił twierdzenia teoretyczne w życie, wychował wspaniałych ludzi nowej epoki, inteligencję godną swego wielkiego ludu.

*

Rozpracowawszy teoretycznie zagadnienie nowej socjalistycznej inteligencji, towarzysz Stalin stworzył również praktycznie system wyższego szkolnictwa, odpowiadający potrzebom państwa socjalistycznego.

Przed Wielką Październikową Socjalistyczną Rewolucją istniało w Rosji 91 wyższych uczelni, w których kształciło się 112 tys. studentów. Rosyjskie szkoły wyższe dały ojczyźnie nie mało wybitnych postępowych działaczy, którzy poświęcili się służbie ludowi, wzbogacili ojczystą naukę i kulturę. Jednakże jako całość, wyższe uczelnie za caratu dostosowane były do potrzeb tego reakcyjnego, zgniłego ustroju. Liczne przeszkody, stawiane dzieciom pracujących przy wstępowaniu na wyższe uczelnie, — prześladowania postępowych profesorów, słaby rozwój uczelni technicznych, rolniczych i pedagogicznych — oto charakterystyczne cechy przedrewolucyjnego wyższego szkolnictwa.

Rewolucja Październikowa położyła podwaliny pod budowę wyższej uczelni nowego typu. Młodzież pracująca uzyskała szeroki dostęp do uniwersytetów i instytutów. Utworzone zostały kursy przygotowawcze dla młodzieży pracującej, ustanowiono stypendia dla wszystkich potrzebujących, na wyższych uczelniach wprowadzono nowe przedmioty, rewidowano programy, przyciągano nowych wykładowców: rozgorzała walka z reakcyjną częścią starej profesury. Już w pierwszych latach władzy radzieckiej, pomimo wojny domowej i rozruchów — liczba studentów w kraju podwoiła się w porównaniu ze stanem przedwojennym. Powstawać też zaczęły nowe wyższe uczelnie, szczególnie na kresach kraju.

Dzięki troskliwej opiece ze strony partii bolszewickiej i rządu uczelnie radzieckie krzepły z każdym rokiem, z każdym rokiem wzrastała liczba kończących je specjalistów. Tow. Stalin osobicie śledził z uwagą za rozwojem szkolnictwa wyższego i kierował jego życiem: interesował się wszystkimi stronami życia uczących się, starał się o to, aby proletariaccy studenci pomagali władzy radzieckiej i komunistycznej partii w ulepszaniu pracy na wyższych uczelniach. W rozmowie o zadaniach czasopisma „Krasnaja Mołodioż" w styczniu 1925 r. tow. Stalin, wskazując na duże jeszcze braki w pracy wyższych uczelni, wezwał studentów do walki o ulepszenie wyższego szkolnictwa. „Młodzież akademicka, która zna te niedociągnięcia lepiej niż kto inny, powinna je systematycznie wykrywać, krytykować, wskazywać na nie, abyśmy mogli wspólnymi siłami ulepszać naszą pracę". 14)

O znaczeniu, jakie przykładał w tym okresie tow. Stalin do pracy wśród proletariackiej młodzieży akademickiej, świadczy najlepiej fakt, że redagowanie czasopisma „Krasnaja Mołodioż" zostało powierzone sekretarzowi CK Partii W. M. Mołotowowi.

Przed proletariacką młodzieżą studencką stanęły wówczas wielkie zadania — nie tylko uczyć się, lecz i pomagać partii w budownictwie wyższego szkolnictwa, w walce z reakcyjną profesurą, w przeciąganiu na swą stronę lepszej części pracowników naukowych. Ogromne znaczenie dla wyższego nauczania miał apel tow. Stalina do studentów na I Wszechzwiązkowej Konferencji Proletariackiej Młodzieży Akademickiej w kwietniu 1925 r. Rozwijając twierdzenie Lenina o tym, że kraj nasz posiada wszystkie dane, aby zbudować społeczeństwo socjalistyczne, tow. Stalin w swym przemówieniu wskazał na rolę proletariackich studentów w tym budownictwie. Szczególną uwagę zwrócił tow. Stalin na znaczenie socjalistycznej świadomości, w którą powinni być uzbrojeni przyszli specjaliści, aby pomyślnie budować socjalistyczną gospodarkę i kulturę. Dlatego niezbędne jest „dopiąć tego, żeby proletariacka młodzież akademicka uważała się za nieodłączną część mas pracujących, dopiąć tego, żeby studenci czuli się społecznikami i zachowywali się jak prawdziwi społecznicy". 15)

Towarzysz Stalin zawsze podkreślał, że podstawowe zadanie młodzieży akademickiej polega na tym, aby się uczyć i opanować naukę. Zwracając uwagę na fakt, że niektórzy studenci komuniści, zajmując się „wyższą polityką", pozostają w tyle w nauce, tow. Stalin wykazywał do czego prowadzi takie postępowanie: „Po pierwsze, komuniści-studenci narażają się na to, że staną się złymi kierownikami budownictwa socjalistycznego, gdyż nie można kierować budową socjalistycznego społeczeństwa nie opanowawszy nauki. Po wtóre, sprawie stworzenia nowego korpusu dowódców grozi to, że stanie się ona monopolem w rękach starych profesorów, których należy zastąpić przez nową zmianę, składającą się z nowych ludzi, nie można bowiem przygotowywać nowej zmiany i nowych pracowników naukowych z ludzi, którzy nie chcą albo też nie potrafią opanować nauki".16) Dlatego też studenci komuniści i w ogóle studenci radzieccy — powiedział towarzysz Stalin — powinni postawić sobie jasno określone, czołowe zadanie: „Opanować naukę i stworzyć dla starego zespołu profesorskiego nową zmianę nowych radzieckich ludzi".17)

Dalsze osiągnięcia radzieckich wyższych uczelni zależały więc w dużym stopniu od tego, jak zostanie wykonane zadanie wychowania nowych kadr wykładowców. W końcu 1927 r. liczebność obsady naukowo-pedagogicznej osiągnęła przeszło 16 tys. Było to ponad 3 razy więcej, niż przed rewolucją. Zwiększył się znacznie ciężar gatunkowy nowych wykładowców, którzy ukończyli uczelnie radzieckie: ilość wykładowców partyjnych osiągnęła 10%.

Dzięki opiece tow. Stalina wyższe szkolnictwo skupiało siły do przejścia na nowy stopień rozwoju.

„Ażeby zrealizować dyrektywy partii o uprzemysłowieniu naszego kraju — mówił tow. Stalin w kwietniu 1926 r. — niezbędne jest między innymi stworzenie kadr nowych ludzi, kadr nowych budowniczych przemysłu.

Żadne zadanie, a w szczególności tak wielkie zadanie, jak uprzemysłowienie naszego kraju, nie może być przeprowadzone bez żywych ludzi, bez nowych ludzi, bez kadr nowych budowniczych". 18)

Już pierwsze osiągnięcia industrializacji wykazały, że wyższe szkolnictwo było oderwane od najnowszych osiągnięć nauki i techniki, że dojrzała konieczność ostatecznej zmiany systemu kształcenia specjalistów.

Konieczność radykalnego przełomu w systemie wyższego nauczania wyłoniła się ze szczególną ostrością w momencie, gdy w przemyśle węglowym została wykryta wroga działalność szachtyńskich sabotażystów, sygnalizująca o nowej próbie interwencji ze strony międzynarodowego kapitału. Tow. Stalin z genialną przenikliwością określił wówczas to podstawowe ogniwo, za które należało uchwycić, aby posunąć naprzód całą naszą pracę — rzucił mianowicie historyczne hasło opanowania techniki. Podsumowując wyniki realizacji tego hasła mówił tow. Stalin na lutowo-marcowym Plenum CK WKP(b) w 1937 r.: „W zwrotnych momentach ruchu rewolucyjnego zawsze wysuwa się naprzód jedno podstawowe hasło, hasło węzłowe, za które uchwyciwszy można wyciągnąć cały łańcuch. Lenin uczył nas: — Znajdźcie podstawowe ogniwo w łańcuchu naszych zadań, uchwyćcie je i ciągnijcie za nie, aby wraz z nim wyciągnąć cały łańcuch i iść naprzód. Historia ruchu rewolucyjnego wykazuje, że ta taktyka jest taktyką jedynie słuszną. W okresie szachtyńskim słabość naszych ludzi polegała na ich zacofaniu technicznym... Tę naszą techniczną słabość zlikwidowaliśmy dzięki temu, że rzuciliśmy hasło opanowania techniki i wychowaliśmy w ubiegłym okresie dziesiątki i setki tysięcy wykwalifikowanych technicznie kadr bolszewickich". 19)

W tym okresie problem wyższego szkolnictwa wysunął się jako najważniejszy problem polityki partyjnej, jako składowa część postawowego zadania, na którym partia ześrodkowała swoją uwagę. Wówczas to mistrz śmiałych rewolucyjnych posunięć — Józef Stalin zainicjował radykalną reorganizację uniwersytetów i wyższych uczelni technicznych. Wszystkimi zagadnieniami związanymi z tą reorganizacją zajął się osobiście. W myśl przyjętych w latach 1928—9 z inicjatywy tow. Stalina postanowień CK WKP(b), szybko zaczęła rosnąć sieć wyższych uczelni i ilość studentów.

Jeżeli pod koniec 1927 roku w Związku Radzieckim istniało 129 wyższych uczelni, w których kształciło się 160 tys. studentów, to w r. ak. 1931/2 naliczyć już było można 701 wyższych uczelni i przeszło 400 tys. studentów. Wzrosły znacznie państwowe wydatki na wyższe nauczanie, na budowę nowych uniwersytetów. „Władza radziecka zdecydowała się na to — mówił tow. Stalin — aby wydatki na kształcenie nowych kadr dorównywały pod względem ich ciężaru gatunkowego wysokości dotychczasowych wydatków na kapitalne inwestycje w przemyśle". 20)

W radykalny sposób zmieniło się również rozmieszczenie wyższych uczelni na terytorium kraju. Obok starych ośrodków akademickich zaczęły powstawać liczne nowe ośrodki. Przed rewolucją wszystkie wyższe uczelnie Rosji były skoncentrowane w 16-tu miastach, obecnie mieszczą się one w 250 miastach Związku Radzieckiego.

Sprawa szachtyńska, wskazywał tow. Stalin zasygnalizowała, „że słabo kształcimy kadry na naszych wyższych uczelniach technicznych... Dlaczego na przykład wielu naszych młodych specjalistów nie idzie do pracy, dlaczego okazali się oni nieprzydatnymi dla przemysłu? Dlatego, że uczyli się oni z książek, że są to fachowcy książkowi, że brak im praktycznego doświadczenia, że są oderwani od produkcji i stąd oczywiście wynika ich porażka." 21) Tow. Stalin wskazał, jakich specjalistów wymaga budownictwo socjalistyczne, jakie kadry kształcić powinny wyższe uczelnie — kadry mocne nie tylko teoretycznie ale i w swym doświadczeniu praktycznym, mocne dzięki swemu związkowi z produkcją: „...Jest rzeczą konieczną zmienić sposób ich nauczania, przy tym zmienić go tak, aby młodzi fachowcy już od pierwszych lat swojej nauki na wyższych uczelniach utrzymywali nierozerwalną więź z produkcją, z fabryką, z kopalnią itd.". 22)

Dla przygotowania nowych fachowców, takich, którzy by mogli sprostać wymaganiom najnowszych osiągnięć nauki i techniki, zrewidowano plany i programy wyższych uczelni, przy czym w znacznym stopniu zwiększono okres praktyki produkcyjnej. Poważne znaczenie miało wprowadzenie nowego systemu rekrutacji na wyższe uczelnie. W ciągu kilku lat na uczelnie techniczne wstępowały tysiące komunistów (t.zw. parttysiącznicy), ludzi, którzy przeszli dobrą szkołę praktycznej roboty. Rozszerzyła się sieć uniwersytetów robotniczych (rabfaków), przy wyższych uczelniach technicznych zorganizowano kursy przygotowawcze. W krótkim czasie wzrósł w bardzo znacznym stopniu procent robotników na wyższych uczelniach technicznych.

W tym samym okresie stworzona została Akademia Przemysłowa — celem przygotowania przodujących kadr dla przemysłu. Do tego posunięcia ogromne znaczenie przywiązywał tow. Stalin, który w pozdrowieniu dla pierwszych absolwentów Akademii Przemysłowej tak określił ich rolę: „Pierwsze szeregi studentów opuszczające Akademię Przemysłową, to pierwsza strzała, puszczona w obóz naszych wrogów, obóz produkcyjnej rutyny i technicznego zacofania." 23)

Trudno przewartościować znaczenie reorganizacji wyższych uczelni przeprowadzonej z inicjatywy i pod kierownictwem tow. Stalina. Szkolnictwo wyższe, które w ciągu wielu lat po Rewolucji Październikowej skupiało siły przed ostatecznym ata-

kiem, dokonało w latach 1928/29 ogromnego skoku, podniosło się na nowy stopień rozwoju. W świetle zwycięstw, jakie społeczeństwo radzieckie odniosło po tych latach zarówno w budownictwie pokojowym jak i na frontach wielkiej wojny w Obronie Ojczyzny, ze szczególną siłą występuje historyczne znaczenie tej śmiałej przebudowy, którą przeprowadził tow. Stalin w dziedzinie wyższego nauczania.

Wypełniwszy wskazania tow. Stalina, państwo radzieckie rozporządza obecnie wyższym szkolnictwem, odpowiadającym zadaniom budownictwa nowego społeczeństwa. Szkolnictwo techniczne Związku Radzieckiego przoduje na całym świecie. 133 wyższych uczelni technicznych kształci kadry nowych specjalistów. Oprócz tego istnieje 9 akademii, których zadaniem jest podwyższenie kwalifikacji fachowców, posiadających wyższe wykształcenie. Potrzeby rozwijającego się przemysłu, powstanie nowych dziedzin techniki, znajduje niezwłocznie swoje odbicie w działalności wyższych uczelni. W ciągu kilku tylko ostatnich lat nasze wyższe uczelnie techniczne zaczęły kształcić fachowców w 150 nowych specjalnościach. Nie ma dziś takiej gałęzi przemysłu, której by z roku na rok nie zasilali młodzi specjaliści, uzbrojeni w znajomość najnowszych osiągnięć nauki i techniki. Dzięki trosce tow. Stalina radzieckie wyższe uczelnie zaopatrzone są we wszelki niezbędny sprzęt naukowy, rozporządzają najcenniejszymi i najbardziej rzadkimi przyrządami, pozwalającymi im na szeroką skalę prowadzić prace naukowo badawcze i kształcić wysoko kwalifikowane kadry dla wszystkich gałęzi gospodarki narodowej i kultury.

Wspaniałe przeobrażenia dokonane w gospodarce wiejskiej w wyniku urzeczywistnienia stalinowskiej nauki o kolektywizacji wsi postawiły nowe wymagania Wyższym Szkołom Gospodarstwa Wiejskiego.

„żeby organizować wielką gospodarkę, trzeba znać agronomię, ażeby znać trzeba się uczyć — mówił towarzysz Stalin w 1928 r. — Ludzi zaś znających agronomię mamy skandalicznie mało. Stąd zadanie stworzenia nowych, młodych kadr budowniczych nowej, społecznej gospodarki rolnej.“ 24).

Radzieckie wyższe szkolnictwo rolnicze nie ma sobie równego na całym świecie. Wypuszcza ono fachowców dla przodującej gospodarki rolnej. W Rosji przedrewolucyjnej istniało 9 Wyższych Szkół Gospodarstwa Wiejskiego i 9 wydziałów Rolnych przy uniwersytetach i Politechnikach. Dzisiaj w Związku Radzieckim istnieje 90 wyższych uczelni rolniczych z 60-cioma tys. studentów. Ilość rolniczych szkół wyższych z każdym rokiem wzrasta. Postawione przed krajem przez partię i rząd nowe zadania w dziedzinie leśnych pasów ochronnych, wprowadzenia płodozmianów, rozwoju uspołecznionej hodowli — pociągnęły za sobą otwarcie nowych wyższych uczelni, powstanie nowych specjalizacji. W Instytutach Zootechniki, Techniki Leśnej i innych otwarto specjalne sekcje dla nowych specjalizacji: ochrony lasów przed szkodnikami, uprawy kultur łubinowych, kultur podzwrotnikowych itd.

Towarzysz Stalin stale interesuje się rozwojem wszystkich gałęzi szkolnictwa wyższego. Na XVII Zjeździe Partii w 1934 r. tow. Stalin wskazał na to, że „fakultety pedagogiczne i medyczne wciąż jeszcze są traktowane po macoszemu. Jest to wielki brak, który graniczy z pogwałceniem interesów państwa. Temu brakowi musimy położyć kres. Im prędzej będzie to zrobione, tym lepiej.“ 25).

Wskazanie to zostało wprowadzone w życie i na tym odcinku dokonano w kraju ogromnej pracy. Dziś działa już w Związku Radzieckim przodujący system szkolnictwa pedagogicznego. W roku 1934 istniały u nas 194 wyższe uczelnie pedagogiczne i nauczycielskie: W roku akademickim 1949/50 — 134 Instytuty Pedagogiczne i 238 uczelni nauczycielskich. Jakość przygotowania nauczycieli z roku na rok się podwyższa.

Również w dziedzinie medycyny wyższe szkolnictwo radzieckie ma za sobą duże osiągnięcia. Sieć wyższych uczelni medycznych wzrosła z 55 w r. 1934 do 72 w r. 1949. Uczelnie te wypuszczają powyżej 20 tysięcy młodych lekarzy rocznie. Radzieckie wyższe szkolnictwo medyczne okazało się najlepsze na świecie; przeszło ono obecnie na 6-cioletni okres nauczania.

Wyjątkowe znaczenie przywiązywał tow. Stalin do nauczania na uniwersytetach. Rola radzieckich uniwersytetów — to kształcenie kadr naukowych i pedagogicznych dla wszystkich gałęzi gospodarki i kultury. Na uniwersytetach skupione są najlepsze siły naukowe kraju. Nauczanie uniwersyteckie postawiono na poziomie pozwalającym na przygotowanie specjalistów z szerokim horyzontem umysłowym. W Rosji przedrewolucyjnej istniało 7 uniwersytetów, dzisiaj w Związku Radzieckim — 32, z 90-cioma tysiącami studentów. Przykładem stalinowskiej troski o wyższe uczelnie, a w szczególności o uniwersytety, jest budowa nowego gmachu dla Uniwersytetu Moskiewskiego, rozpoczęta z inicjatywy tow. Stalina. Gigantyczny ten gmach przewyższy swoim rozmiarem wszystkie budynki jakie kiedykolwiek w historii przeznaczone były dla celów nauki. Budowa nowego kompleksu gmachów posuwa się szybko naprzód i będzie ukończona w 1952 r. Nowy gmach uniwersytetu moskiewskiego będzie monumentalnym uzmysłowieniem tej ojcowskiej troski, jaką poświęca tow. Stalin radzieckiemu szkolnictwu wyższemu.

W okresie zakończenia budowy socjalizmu i stopniowego przechodzenia do komunizmu przed pracownikami szkolnictwa wyższego stanęły nowe odpowiedzialne zadania — zadania dalszego zwiększenia pracy nad przygotowaniem kadr i w szczególności podwyższenia naukowego i ideowego poziomu tej pracy. Partia i rząd radziecki stwarzały i stwarzają wszelkie warunki dla pomyślnego wykonania tych zadań.

Corocznie budżet Związku Radzieckiego przeznacza ogromne sumy na potrzeby wyższych uczelni. Radzieccy uczeni i studenci odczuwają codziennie stalinowską troskę o wychowanie radzieckiej młodzieży, o rozwój wyższego szkolnictwa i nauki. W okresie wojny, kiedy kraj przeżywał ogromne trudności, została wydana z inicjatywy tow. Stalina ustawa o stypendiach dla studentów, a bezpośrednio po zakończeniu wojny — podwyższono w znacznym stopniu płacę pracownikom naukowym.

W 1949 r. wydana została ustawa o przyznaniu emerytury pracownikom wyższych uczelni i zakładów naukowych. W tym samym roku z inicjatywy tow. Stalina wyszedł dekret o nagradzaniu pracowników nauki orderami i medalami radzieckimi za wysługę lat i nienaganną pracę. W 1947 r. z inicjatywy tow. Stalina stworzone zostało Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego ZSRR, otwarto nowe wyższe uczelnie i nowe zakłady naukowe we wszystkich republikach Związku.

*

Źródłem ogromnych osiągnięć radzieckiego wyższego szkolnictwa jest fakt, że oparte jest ono na mocnym fundamencie przodującej nauki.

Tow. Stalin przywiązuje ogromne znaczenie do najlepszych tradycji, jakie stwarza nauka w procesie swego rozwoju. Towarzyszowi Stalinowi uczeni radzieccy i cały naród radziecki mają do zawdzięczenia to, że dziś innymi oczami spoglądamy na przeszłość ojczystej nauki. Płaszczące się przed Zachodem klasy panujące carskiej Rosji ignorowały ogromne osiągnięcia rosyjskiej kultury. Ojczystych uczonych przedstawiano jedynie jako uczniów uczonych zachodnich, przemilczano ich wybitny wkład w światową naukę. Towarzysz Stalin pokazał całemu światu wielkość rosyjskiego narodu, narodu Plechanowa i Lenina, Bielińskiego i Czernyszewskiego, Puszkina i Tołstoja, Glinki i Czajkowskiego, Gorkiego i Czechowa, Sieczenowa i Pawłowa, Riepina i Surikowa, Suworowa i Kutuzowa.

Dzięki naukom tow. Stalina, radzieccy uczeni dokonali olbrzymiej pracy nad ustaleniem zasłużonej wyższości nauki rosyjskiej w licznych gałęziach wiedzy. Bada się wszystko, co najlepsze w dorobku przeszłych pokoleń i szeroko wykorzystuje się ten dorobek w wykładach. Na przodującej myśli ojczystych uczonych wychowują się nowe pokolenia młodych specjalistów.

Tow. Stalin — koryfeusz nauki, wspaniały teoretyk marksizmu-leninizmu jest najlepszym przyjacielem i nauczycielem przodujących uczonych wszystkich dziedzin nauki. Przodująca nauka znajduje u niego zawsze gorące poparcie i pomoc. Jeszcze w r. 1925, kiedy Republika Radziecka dopiero zaczynała goić swe rany, zadane jej przez wojnę i rozruchy, tow. Stalin mówił: „Nasz kraj z jego rewolucyjnym ruchem i tradycjami, z jego walką przeciw skostnieniu i zastojowi myśli, stanowi środowisko najbardziej sprzyjające dla rozkwitu nauk. Czyż można wątpić, że mieszczańska ograniczoność i rutyna, właściwa starym profesorom kapitalistycznej szkoły, jest kajdanami na nogach nauki? Czyż można wątpić w to, że do swobodnej i pełnej twórczości naukowej zdolni są tylko nowi ludzie, wolni od tych braków? Przed naszym krajem otwiera się w tej dziedzinie wspaniała przyszłość, być twierdzą i krzewicielem nauki, wolnej od wszelkich pęt. Myślę, że zaczynamy już wstępować na tę drogę.“ 26)

Lata, które nastąpiły potem, potwierdziły w pełni te przewidywania. Fakt, że tow. Stalin w 1946 r. postawił przed uczonymi radzieckimi jako praktyczne zadanie „nie tylko dogonić ale i prześcignąć w najbliższym czasie osiągnięcia nauki z poza granic naszego kraju“ świadczą o osiągnięciach nauki radzieckiej. Radzieccy uczeni z powodzeniem wykonują postawione przed nimi zadanie, o czym m.in. dobitnie świadczy odkrycie tajemnicy bomby atomowej.

Szczególne znaczenie dla rozwoju twórczej pracy radzieckich uczonych miało przemówienie tow. Stalina, wygłoszone na Kremlu do pracowników szkolnictwa wyższego, dnia 17 maja 1938 r. W przemówieniu tym tow. Stalin wzniósł toast „za rozkwit nauki, tej nauki, której twórcy pojmując siłę i znaczenie osiągniętych w nauce tradycji i potrafiąc korzystać z nich w interesie narodu, mimo to nie chcą być niewolnikami tych tradycji; nauki, która umie śmiało, zdecydowanie łamać stare tradycje, normy, osiągnięcia, gdy tylko stają się przestarzałe, gdy przekształcają się w więzy krępujące dalszy marsz naprzód; nauki, która umie stwarzać nowe tradycje, nowe normy, nowe osiągnięcia“. 27)

Tow. Stalin wzywa radzieckich uczonych, aby nie byli niewolnikami tego, co już się przeżyło, zestarzało, co staje się hamulcem na drodze postępu. „Nauka — mówi tow. Stalin — dlatego właśnie nazywa się nauką, że nie uznaje fetyszów, nie boi się podnieść ręki na to, co się przeżyło, co jest stare i że czujnie przysłuchuje

się głosowi doświadczenia i praktyki. Gdyby było inaczej, nie mielibyśmy w ogóle nauki, nie było by, powiedzmy, astronomii i wciąż jeszcze musielibyśmy poprzestawać na zmurszałym systemie Ptolomeusza, nie mielibyśmy biologii i wciąż jeszcze pocieszalibyśmy się legendą o stworzeniu człowieka, nie mielibyśmy chemii i wciąż jeszcze poprzestawalibyśmy na zaklęciach alchemików." [28])

Cała działalność tow. Stalina jest przykładem, jak należy łamać to, co stare i tworzyć to, co nowe, jak należy twórczo przezwyciężać to, co się przeżyło i torować drogę nowej nauce. Z największą uwagą śledzi Stalin procesy zachodzące w nauce, gorąco podtrzymuje wszystko to, co przodujące i postępowe, wychowując kadry naukowców w duchu śmiałego nowatorstwa. Wybitne odkrycia i osiągnięcia radzieckich uczonych, inżynierów, wynalazców — twórców nowej techniki — są rezultatem zapładniającej, kierującej i organizującej działalności tow. Stalina.

Dzięki tow. Stalinowi narodziła się w naszym kraju nowa przodująca biologia i nauka I. W. Miczurina weszła na wieki w złoty skarbiec nauki. Przodująca materialistyczna fizjologia akademika I. P. Pawłowa uzyskała w naszym kraju wszelkie warunki niezbędne dla jej rozwoju i rozkwitu. Nie da się zliczyć wszystkich odkryć naukowych, śmiałych rozwiązań w dziedzinie techniki, które osiągnięte zostały dzięki temu, że ich twórcom wskazał drogę tow. Stalin, osobiście udzielając im swych rad i pomocy.

Z imieniem tow. Stalina związane są wszystkie największe osiągnięcia radzieckiej nauki i techniki, czy to będzie zdobycie bieguna północnego, czy też stworzenie nowych ośrodków metalurgii i przemysłu hutniczego, budowa ogromnych tam wodnych, organizacja nowych zakładów naukowych, produkcja nowych wspaniałych maszyn, rozwój przodującej miczurinowskiej biologii, czy wreszcie inne wybitne dzieła radzieckich uczonych i fachowców. Wielu uczonych radzieckich, którzy stykają się blisko z towarzyszem Stalinem w związku ze swymi pracami, opowiada o jego wspaniałych wskazówkach nadających kierunek ich pracy i o tym niezapomnianym wrażeniu, które pozostawiają zetknięcia z wodzem.

Akademik A. N. Bach, np. niejednokrotnie podkreślał ogromną rolę, jaką odegrało w jego działalności zainteresowanie tow. Stalina dla zagadnień naukowych. Oto co akademik Bach mówił o jednym ze swych spotkań z tow. Stalinem: „Wyszedłem, wynosząc ze sobą to uczucie radosnego uspokojenia, jakiego doświadcza każdy prawdziwy radziecki obywatel po spotkaniu z tow. Stalinem. Za każdym razem, kiedy napotykam na skomplikowane zagadnienia naukowe, myśl kieruje się do tow. Stalina". Uczucie gorącej wdzięczności dla tow. Stalina wyraża w swych wspomnieniach znany konstruktor lotniczy S. W. Iliuszyn: „Dla nas, radzieckich konstruktorów lotniczych — mówi Iliuszyn — tow. Stalin zrobił wszystko, otworzył on przed nami szeroką twórczą drogę, on poddaje nam nowe pomysły, pomaga nam i daje wskazówki w ciężkich problemach naszej pracy. Jestem pewien, że wyrażę uczucia nas wszystkich, jeśli powiem, że Stalin — to źródło naszego twórczego natchnienia."

Podstawowy sens zawarty w ustanowieniu nagród im. Stalina leży w tym właśnie, że stają się one potężnym bodźcem do nowatorstwa, odwagi, śmiałości w dziedzinie nauki. Z górą 3,5 tys. laureatów Nagrody Stalinowskiej, ogromna ilość wybitnych prac naukowych, są najlepszym świadectwem tego, jak szybko rozwija się przodująca nauka radziecka.

Jest przeto zrozumiałe, że wyższe szkolnictwo, bazujące na takiej nauce, wyróżnia się cechami takiego postępu, jaki jest nie do pomyślenia dla wyższych uczelni krajów kapitalistycznych. U podstaw radzieckiego wyższego nauczania leżą najbardziej postępowe idee i najnowocześniejsze teorie naukowe. W radzieckich wyższych uczelniach nie znany jest „duch rzemiosła", pseudonaukowej frazeologii i scholastyki. Kapitalizm już dawno przekształcił swoje uczelnie w ośrodki wstecznictwa, obskurantyzmu, religianctwa i rozwydrzonej propagandy rasistowskiej. Wyższe nauczanie w krajach kapitalistycznych oddano w służbę wojny.

Radzieckie szkoły wyższe — to szkoły naukowe, wychowujące studentów w duchu wysokiej ideowości, ścisłego myślenia naukowego, twórczości i nowatorstwa.

W swym przemówieniu na Kremlu, wygłoszonym do pracowników szkół wyższych, tow. Stalin wskazywał na to, że „nowe drogi nauki i techniki torowane są nieraz przez nie znanych ogólnie uczonych, a nawet całkowicie nieznanych w naukowym świecie, prostych ludzi, praktyków, racjonalizatorów". Historia ruchu stachanowskiego dostarcza nam licznych takich przykładów, kiedy ludzie zupełnie nieznani w świecie naukowym porzucają przestarzałe normy ustanowione przez znanych naukowców i wprowadzają normy nowe odpowiadające współczesnej nauce i technice.

Nauki tow. Stalina o roli, jaką spełniają w rozwoju nauki racjonalizatorzy — prości ludzie, praktycy — znalazły w radzieckich wyższych uczelniach swoje konkretne urzeczywistnienie organizacyjne. Wyższe uczelnie zaczęły zapraszać wybitnych stachanowców, aby wygłaszali wykłady celem zapoznania studentów ze swymi doświadczeniami. W Akademii Gospodarstwa Wiejskiego im. Timiriazewa w ciągu r.ak.

odbyło się szereg takich wystąpień. Wywołały one ogromne zainteresowanie nie tylko wśród studentów ale i wśród profesury. Takie same wykłady prowadzi się w Moskiewskim Instytucie Konstrukcji Obrabiarek, w Leningradzkim Instytucie Technologicznym, Moskiewskim Instytucie Stali i na szeregu innych wyższych uczelni.

Wykłady na wszystkich radzieckich wyższych uczelniach opierają się na takiej nauce, o której tow. Stalin mówił, że „nie odgradza się od ludu, nie trzyma się zdala od ludu, a gotowa jest służyć ludowi, gotowa jest przekazywać ludowi całą zdobytą wiedzę, która służy ludowi nie z przymusu a dobrowolnie, z ochotą.“ 29)

Rozprzestrzeniony szeroko w kraju wśród pracowników naukowych patriotyczny ruch łączności z produkcją przyjmuje wciąż nowe różnorodne formy. Udział profesorów i wykładowców wyższych uczelni w doskonaleniu techniki, w walce o podwyższenie urodzajności ziemi, w rozwiązywaniu licznych konkretnych zadań gospodarki narodowej, oto formy łączności o ogromnym znaczeniu zasadniczym i praktycznym. Krajowi ruch ten oddaje cenne usługi dzięki wielu ważnym naukowym i technicznym nowościom i udoskonaleniom, przyśpieszającym rozwój kraju; wyższe uczelnie zaś jeszcze bardziej zbliżają się do praktyki, urzeczywistniając postulat tow. Stalina, aby wyższe nauczanie było związane jaknajściślej z życiem, z tymi zadaniami, jakie stoją przed państwem radzieckim.

Przemawiając w roku 1925 do studentów Uniwersytetu Narodów Wschodu tow. Stalin powiedział: „Uniwersytet Narodów Wschodu nie może odrywać się od życia. Nie jest on i nie może być instytucją, która stoi ponad życiem. Powinien on być związany z realnym życiem wszystkimi swymi korzeniami i nie wolno mu odrywać się od bieżących zadań, jakie stoją przed wschodnimi republikami.“30) Ta wskazówka, skierowana do konkretnego zakładu naukowego posiada zasadnicze znaczenie dla całego wyższego szkolnictwa. Towarzysz Stalin uczy, by wszystkie radzieckie wyższe uczelnie były ściśle związane z życiem, by przedmioty na nich wykładane nie były oderwane od polityki państwa radzieckiego, by cała praca naukowa i pedagogiczna była przeniknięta bolszewicką partyjnością i nieprzejednaniem w stosunku do obcej, burżuazyjnej ideologii.

Nauka radziecka tylko dlatego może być nauką przodującą, odpowiadającą potrzebom życia, że kieruje się ona jedynie naukową metodą poznania — materializmem dialektycznym, dlatego że jej metodologia — to wielkie rewolucyjne nauki marksizmu-leninizmu.

Tow. Stalin uczy, że powodzenie naszej pracy w dziewięciu dziesiątych zależy od dojrzałości ideologicznej naszych kadr, od stopnia opanowania przez nie marksizmu-leninizmu. „Wychowanie i formowanie młodych kadr odbywa się u nas zwykle — mówi tow. Stalin — wg. poszczególnych gałęzi nauki i techniki, według specjalności. Jest to rzecz niezbędna i celowa. Nie ma potrzeby, żeby specjalista medyk był jednocześnie specjalistą w dziedzinie fizyki, czy też botaniki i odwrotnie.* Ale istnieje jedna gałęź wiedzy, której poznanie winno być obowiązujące dla bolszewików wszystkich gałęzi nauki — jest nią marksistowsko-leninowska nauka o społeczeństwie, o prawach rozwoju społeczeństwa, o prawach rozwoju rewolucji proletariackiej, o prawach rozwoju budownictwa socjalistycznego, o zwycięstwie komunizmu. Nie można bowiem uważać za prawdziwego leninowca człowieka nazywającego siebie leninowcem, lecz zasklepionego w swej specjalności, powiedzmy w matematyce, botanice czy chemii i nie widzącego nic poza swoją specjalnością.

Leninowiec nie może być tylko specjalistą umiłowanej przez siebie dziedziny nauki — musi być jednocześnie politykiem-społecznikiem, żywo interesującym się losem swego kraju, obznajmionym z prawami rozwoju społeczeństwa, umiejącym posługiwać się tymi prawami i dążącym do tego, by być aktywnym uczestnikiem politycznego kierowania krajem.“ 31)

Te wskazania tow. Stalina leżą u podstaw pracy całego radzieckiego wyższego szkolnictwa: kieruje się nimi codziennie ogromna armia radzieckich pracowników naukowych. I to właśnie jest źródłem siły radzieckiej nauki, podstawą wszystkich naszych osiągnięć w dziele kształtowania nowych kadr specjalistów.

Tow. Stalin uczy, jak należy opanowywać teorie marksizmu-leninizmu: „Uczyć się Lenina nie na wyrwanych cytatach, lecz uchwycić istotną treść, uczyć się poważnie i z uwagą nie zakładając rąk“.32) Nasze wyższe uczelnie — mówi tow. Stalin — powinny przyszłym specjalistom pomóc „w opanowaniu naukowej metody Marksa-Lenina i prawidłowym zastosowaniu jej w dziele budownictwa socjalistycznego“.33)

Aby dopomóc naszym kadrom w uzbrojeniu się w oręż przodującej teorii, tow. Stalin napisał wspaniałą pracę — „Krótki Kurs Historii WKP(b)“. Ukazanie się tego dzieła było jednym z najważniejszych wydarzeń w życiu ideowym Związku Radzieckiego.

Krótki Kurs Historii WKP(b) — to encyklopedia przedstawionych w nierozerwalnej jedności podstawowych wiadomości z dziedziny marksizmu-leninizmu.

Z wydaniem Krótkiego Kursu Historii WKP(b) nastąpił radykalny przełom w sposobie wykładania teorii marksistowsko-leninowskiej na wyższych uczelniach.

Z inicjatywy tow. Stalina i według jego wskazań, zamiast oddzielnych wykładów leninizmu, dialektycznego i historycznego materializmu, wprowadzone zostały na wszystkich wyższych uczelniach jednolite wykłady—„Podstawy marksizmu-leninizmu". Tow. Stalin wskazał, że wykładanie podstaw marksizmu-leninizmu powinno zaczynać się od nauczania Krótkiego Kursu Historii WKP(b) z jednoczesnym studiowaniem źródeł marksizmu-leninizmu, a wykłady ekonomii politycznej należy prowadzić dopiero po przerobieniu Historii WKP(b). Zamiast istniejących dotychczas osobnych katedr materializmu dialektycznego i historycznego, leninizmu i Historii WKP(b) stworzono na wyższych uczelniach jednolite katedry podstaw marksizmu-leninizmu.

Lata, które upłynęły po wydaniu Krótkiego Kursu Historii WKP(b) i po przeprowadzeniu radykalnej przebudowy nauczania marksizmu-leninizmu wykazały, jak ogromny wpływ na wszystkie dziedziny budownictwa państwowego wywarła praca nad wypełnieniem stalinowskich wskazań o opanowaniu zasad bolszewizmu. Na wyższych uczelniach nastąpiły wówczas wielkie zmiany. Większe przygotowanie zespołu profesorskiego w dziedzinie marksizmu-leninizmu wpłynęły dodatnio na poziom wykładów we wszystkich gałęziach nauki. Mniej było apolityczności, abstrakcyjnych akademickich dyskusji.

Tow. Stalin uczy nie zadawalać się tym, co już zostało osiągnięte, nie spoczywać na laurach, lecz śmiało krytykować niedociągnięcia, koncentrować uwagę na nierozstrzygniętych jeszcze problemach. Kierując się tymi wskazaniami, pracownicy wyższych uczelni starają się z dnia na dzień ulepszać pracę szkolnictwa wyższego, wykorzeniać tkwiące w niej braki. Nieprzerwana praca nad podnoszeniem poziomu wykładów przedmiotów ogólnych i specjalnych, ciągły wytrwały wysiłek w doskonaleniu pracy ideowo wychowawczej — to pierwszoplanowe zadanie pracowników wyższego szkolnictwa.

Radzieckie szkolnictwo wyższe, przeniknięte krytycznym rewolucyjnym duchem leninowsko-stalinowskiej nauki, trwające w nieustannym opanowywaniu tej nauki, zajmuje zaszczytne miejsce w ogólnej pracy nad budownictwem komunizmu, którą prowadzi naród radziecki pod kierownictwem swego wielkiego wodza Józefa Wisarionowicza Stalina.

*

W stalinowskiej nauce o roli kadr w państwie socjalistycznym na szczególną uwagę zasługuje wskazanie, jak należy pracować nad kadrami i jak je najbardziej celowo wykorzystać. W swym referacie na XVIII Zjeździe WKP(b) tow. Stalin dał nam naukowe opracowanie zasad doboru, wychowania, wysuwania i rozmieszczania kadr.

Pierwszym warunkiem prawidłowego doboru kadr jest — jak wskazuje tow. Stalin — umieć „cenić kadry jako złoty fundusz partii i państwa, dbać o nie i szanować je"[34]. Pracownicy wyższych uczelni wiedzą ze swego własnego doświadczenia, jak ten postulat tow. Stalina wprowadza się w życie, jakim szacunkiem i uwagą otoczone są kadry pracowników naukowych w państwie radzieckim.

Wśród inteligencji krajów kapitalistycznych rośnie nieprzerwanie bezrobocie. Pracownik wyższej uczelni w każdej chwili może znaleźć się na ulicy, a jeśli wyznaje choć trochę postępowe poglądy — naraża się na niechybną nagonkę i prześladowania, W naszym kraju pracownikowi naukowemu nie tylko nie może grozić bezrobocie, ale jest on stale otoczony troskliwą opieką przez państwo. Pracownicy wyższego szkolnictwa na każdym kroku odczuwają, jak ceni ich państwo i starają się nie zawieść pokładanego w nich zaufania — dążąc stale do nowych osiągnięć w dziedzinie nauki i wychowania młodych kadr.

Tow. Stalin uczy, że drugi ogromnej wagi warunek prawidłowego dobierania kadr — to „znać kadry, starannie poznawać zalety i wady każdego pracownika kadrowego, wiedzieć na jakim stanowisku najlepiej mogą rozwinąć się zdolności pracownika"[35]. Całą swą działalnością tow. Stalin pokazuje, jak należy poznawać pracowników i jak z największym pożytkiem ich wykorzystać. Niezwykle szeroki jest krąg jego codziennych trosk i rzeczywiście zdumiewająca wydaje się jego zdolność dostrzegania uzdolnionych ludzi, rozpoznawania ich zalet i wad. Liczni pracownicy naukowi otrzymywali zadania osobicie od tow. Stalina i każdy z nich mógłby opowiedzieć, jak zdumiewająco trafnie umiał on dać każdemu taką pracę, która najbardziej odpowiadała jego zdolnościom.

Troskliwie wychowywać kadry, pomagać każdemu rozwijającemu się pracownikowi w podniesieniu się na wyższy szczebel, nie szczędzić czasu na cierpliwe zajmowanie się takimi pracownikami, aby przyspieszyć ich rozwój — oto trzeci warunek, który uważa tow. Stalin za konieczny dla prawidłowego doboru kadr. W odnie-

sieniu do pracowników naukowych w państwie radzieckim postulat ten wprowadzono w życie w bardzo dużym stopniu. Wprowadzenie stopni i tytułów naukowych stało się silnym bodźcem przyśpieszającym wzrost kadr naukowych. Każdy pracownik wyższej uczelni ma przed sobą jasną perspektywę ciągłego posuwania się naprzód. Jego awans zależy jedynie od osobistych zdolności i wytrwałości w pracy. Co więcej; każdy kto pisze pracę może zawsze liczyć na pomoc, naukowe konsultacje i kierownictwo, na co państwo radzieckie hojnie dostarcza niezbędnych funduszów. Pod koniec 1949 roku w ZSRR przyjęto 7.800 prac doktorskich i 40 tysięcy prac kandydackich. Liczba habilitowanych profesorów wzrosła do 8.250, docentów — do 22 tysięcy. W ogromnym stopniu powiększyły się kadry inteligencji poszczególnych narodów ZSRR. We wszystkich republikach związkowych powstała szeroka sieć wyższych uczelni, w Uzbekistanie, Kazachstanie, Azerbejdżanie i innych republikach zorganizowano akademie nauk.

Takie są dane charakteryzujące szybki wzrost naukowych kadr Kraju Radzieckiego, troskliwie wychowywanych przez tow. Stalina.

Jako czwarty warunek prawidłowego doboru kadr tow. Stalin stawia następujący postulat: „we właściwym czasie i śmiało wysuwać nowe młode kadry na wyższe stanowiska, nie pozwalając im zasiedzieć się na starym miejscu, nie pozwalając im zaśniedzieć".36). Do problemu śmiałego wysuwania w odpowiednim czasie młodych kadr, do problemu odpowiedniego łączenia starych i nowych kadr we wspólnej pracy, przywiązuje tow. Stalin ogromne znaczenie.

Stare kadry wyposażone są w bogate społeczne doświadczenie, w hart i zaprawę, znajomość rzeczy i siłę orientacji. Ale starych kadr wszędzie jest mniej, niż trzeba; zresztą siłą praw biologicznych muszą one powoli ustępować z szeregów. Poza tym zaś u pewnej części starych kadr, jak to podkreśla tow. Stalin, daje się zauważyć skłonność pozostawania przy starym i niedostrzegania nowego. Młodym pracownikom brak tej znajomości rzeczy, jaką władają starzy, ale za to posiadają oni inną, cenną cechę, której starym brak: wyczucie tego, co nowe. Młodzież rośnie i rozwija się tak szybko, że przy odpowiednim przygotowaniu może stanowić godną zmianę starych szeregów.

W pracy naukowej to połączenie starych i młodych kadr jest jeszcze ważniejsze, niż na innych odcinkach. W swej historycznej mowie, poświęconej przodującej nauce, tow. Stalin szczególnie silnie podkreślał znaczenie współpracy starych i młodych pracowników nauki, wznosząc toast za „rozkwit nauki, tej nauki, która nie daje swoim starym uznawanym przywódcom zamknąć się samowolnie w skorupie kapłanów nauki, w skorupie monopolistów nauki; która pojmuje sens, znaczenie, wszechmoc sojuszu starych pracowników nauki z młodymi pracownikami, która dobrowolnie i z ochotą otwiera wrota nauki przed młodymi siłami naszego kraju i daje im możność zdobycia wyżyn nauki, która uznaje, że przyszłość należy do młodzieży, która opanowała naukę." 37)

Dane o składzie pracowników wyższych uczelni, zestawione wg długości stażu świadczą jasno o wprowadzeniu w życie stalinowskich wskazań o łączeniu starych i młodych kadr we wspólnej pracy. Absolutna większość pracowników szkolnictwa wyższego ukończyła uczelnie po Wielkiej Rewolucji Październikowej.

W radzieckiej szkole wyższej biorą udział w pracy badawczo-pedagogicznej wszystkie pokolenia pracowników naukowych, a przed młodzieżą otwierają się wszelkie możliwości rozwoju, możliwości godnego zastąpienia starych kadr.

Ogromny rozmach, jaki przybrało w Związku Radzieckim przygotowanie nowych kadr poprzez aspiranturę świadczy o nieustannej trosce tow. Stalina o naukowe postępy młodzieży. Około 18 tysięcy aspirantów przygotowuje się dzisiaj do działalności naukowo-pedagogicznej. Z każdym rokiem zasila naszą naukę coraz więcej i więcej młodych, świeżych sił.

Wreszcie piąty warunek prawidłowego dobierania kadr, na który wskazuje tow. Stalin, polega na tym, aby umieć tak „rozmieszczać pracowników na stanowiskach, aby każdy pracownik czuł się na swoim miejscu, aby każdy pracownik mógł dać naszej wspólnej sprawie maximum tego, co jest w stanie dać przy swoich uzdolnieniach, ażeby ogólny kierunek pracy w dziedzinie rozmieszczania kadr całkowicie odpowiadał wymaganiom linii politycznej, w imię realizacji której rozmieszcza się ludzi." 38)

Polityczna linia, którą przeprowadza bolszewicka partia pod kierownictwem tow. Stalina — to linia zbudowania komunizmu. W imię tego wielkiego celu rozmieszcza się kadry na wszystkich odcinkach naszej pracy, wszystkie wysiłki pracowników naukowych winnyześrodkować się na wykonaniu nieodzownych zadań budownictwa komunistycznego; w walce o zwycięstwo komunizmu winny ujawniać się i rozwijać wszystkie ich zdolności i talenty i każdy pracownik powinien dążyć do tego, by dać wspólnej sprawie maximum tego, na co pozwalają mu jego uzdolnienia.

Rozwijając się na mocnym fundamencie leninowsko-stalinowskiej teorii, uzbrojone w konkretne wskazówki tow. Stalina zagrzewane stalinowską troską, radzieckie szkolnictwo wyższe będzie rosnąć i krzepnąć ku chwale Ojczyzny, oddając swe wszystkie siły walce o triumf komunizmu.

*

Wspaniały plan budownictwa komunizmu, nakreślony przez tow. Stalina w przemówieniu na przedwyborczym zebraniu Stalinowskiego Okręgu Wyborczego m. st. Moskwy 9. lutego 1946 roku otwiera niespotykane w historii perspektywy dalszego rozwoju kraju Socjalizmu.

Dalszy rozwój przemysłu, budownictwa, transportu, gospodarstwa wiejskiego, oświaty i innych dziedzin kultury, wprowadzenie do przemysłu nowej techniki, mechanizacja procesu pracy w przemyśle, w budownictwie, transporcie, na wsi wymagają ogromnej ilości specjalistów o wysokim przygotowaniu fachowym i ideowym.

W okresie powojennej stalinowskiej pięciolatki wyższe uczelnie radzieckie przygotowują około 600 tysięcy młodych fachowców, a średnie szkoły zawodowe — około 1,300 tysięcy.

Dla wykonania nakreślonego przez tow. Stalina programu na najbliższy okres, potrzeba milionów młodych specjalistów, zdolnych do wykonania ogromnych zadań gospodarczo-politycznych i naukowo-technicznych.

Biorąc pod uwagę te wspaniałe zadania, wyższe uczelnie i zawodowe szkoły średnie Związku Radzieckiego będą musiały w ciągu najbliższych 10—15 lat podwoić, a w szeregu specjalności nawet i potroić ilość wypuszczanych corocznie specjalistów.

Uzbrojone w stalinowską naukę o inteligencji, bogate w praktyczne doświadczenie przysposobiania kadr naukowych i kadr młodych specjalistów, wychowanych w duchu gorącego radzieckiego patriotyzmu i oddania swej Socjalistycznej Ojczyźnie, uczelnie wyższe i średnie szkoły zawodowe ZSRR posiadają wszelkie możliwości wykonania stojących przed nimi zadań.

Gwarancją wykonania tych wspaniałych zadań jest wyjątkowa uwaga i nieustanna opieka, jakiej udzielał i udziela wychowaniu kadr socjalistycznej inteligencji Józef Wisarionowicz Stalin. Ogromnym szczęściem dla naszego kraju, dla mas pracujących całego świata jest to, że w epoce rozkładu starego kapitalistycznego ustroju, okresie powstania, wzrostu i krzepnięcia nowych stosunków społecznych — siłami bojowników o trwały pokój między narodami, potężną armią komunizmu, dowodzi mądry i doświadczony wódz — Wielki Stalin. Imię Stalina zagrzewa setki milionów ludzi do pracy, do walki o wielkie ideały, o osiągnięcie najwyższych celów jakie kiedykolwiek postawiła przed sobą ludzkość.

1) Józef Stalin, Krótki życiorys, str. 231-2.
2) Stalin, Dzieła, T. 8, str. 21, wyd. ros.
3) „ „ T. 6, str. 83, wyd. ros.
4) „ Zagadnienia leninizmu, str. 539.
5) „ Dzieła, T. 11, str. 37, wyd. ros.
6) Lenin, Dzieła, T. 24, str. 65, wyd. ros.
7) Stalin — Zagad. leninizmu, str. 556.
8) „ „ „ str. 557.
9) „ Do Młodzieży, str. 39.
10) „ Zagadnienia leninizmu, str. 318.
11) „ Do Młodzieży, str. 46.
12) „ Zagadnienia leninizmu, str. 455.
13) „ O Wielkiej Wojnie Narodowej, str. 111, Moskwa 1945.
14) „ Do Młodzieży, str. 1.
15) „ „ „ str. 14.
16) „ „ „ str. 14.
17) „ „ „ str. 14.
18) „ Dzieła, T. 8, str. 138, wyd. ros.
19) Lenin i Stalin o partstroitielstwie, str. 66, wyd. ros.

20) Stalin, Dzieła, T. 11, str 217, wyd. ros.
21) „ „ T. 11, str. 59, wyd. ros.
22) „ „ T. 11, str. 60, wyd. ros.
23) „ „ T. 12, str. 229, wyd. ros.
24) „ Do Młodzieży, str. 38.
25) „ Zagadnienia leninizmu, str. 427.
26) „ Dzieła, T. 7, str. 88—89, wyd. ros.
27) Stalin — „Przemówienie do pracowników wyższych uczelni na przyjęciu na Kremlu".
28) „ Zagadnienia leninizmu, str. 464.
29) „ „Przemówienie do pracowników wyższych uczelni".
30) „ Dzieła, T. 7, str. 141, wyd. ros.
31) „ Zagadnienia leninizmu, str. 548—9.
32) „ Dzieła, T. 9, str. 140 wyd. ros.
33) „ „ T. 11, str.80, wyd. ros.
34) „ Zagadnienia leninizmu, str. 545.
35) „ tamże.
36) „ tamże.
37) „ „Przemówienie do pracowników wyższych uczelni".
38) „ Zagadnienia leninizmu, str. 546—7.